

Atf için: Çelik, T. (2019). Teknoloji ve medya okuryazarı vatandaş yetiştirme sürecinde öğrencilerin sosyal medya algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 2(1), 40-57.

Teknoloji ve Medya Okuryazarı Vatandaş Yetiştirme Sürecinde Öğrencilerin Sosyal Medya Algılarının Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi*

Türkan ÇELİK**

Öz: Bu araştırmanın amacı yoğun olarak sosyal medya kullanan ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanırken kendilerini nasıl hissettikleri veya neye benzettiklerini tespit etmektir. Araştırma 2016-2017 eğitim-öğretim döneminde bir ortaokulda eğitim görmekte olan 119 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri nitel araştırma yöntemi kullanılarak, metaforlar oluşturularak toplanmıştır. Araştırma sonucunda toplam 119 metafor öğrenciler tarafından oluşturulmuştur. Bu metaforlar anlam ilişkisine göre gruplandırılarak araştırmacı tarafından isimlendirilmiş toplam dört kategoriden oluşmaktadır. Bu kategoriler; özgürlük ve isteklerini elde etme doyumunu yaşamış gibi... (36), Bilgi kaynağıymışım gibi... (27), güç ve otoritenin sahibiymişim gibi... (20) ve bilginin peşinden koşup bilgi açlığını gideriyormuşum gibi... (36) şeklinde “hissediyorum” yüklemiyle biten ifadelerden oluşmaktadır. Öğrenci ifadelerinde oluşturulan bu kategorilerden “özgürlük ve istediklerimi elde etme doyumunu yaşamış gibi” ve “ bilginin peşinden koşup bilgi açlığını gideriyormuşum gibi” ifadelerinden oluşan kategoriler en fazla metaforun üretildiği kategoriler olmuştur. Dolayısıyla ortaokul öğrencileri sosyal medyayı kullanırken özgür olma, isteklerini sanal da olsa elde etme doyumunu ve istediği an istediği bilgiyi araştırma ve bilgi açlığını giderme konusunda sosyal medya kullanırken daha yoğun ve anlamlı hisler içine girdikleri bulgulanmıştır. Öğrencilerin en fazla metafor ürettikleri söz konusu iki kategoride en fazla tekrar edilen metaforlar kuş (4), kelebek (3), şanslı (4), uçak (4), bilim adamı (5) ve arı (3) şeklindedir. Öğrenci ifadelerinden yola çıkılarak oluşturulan kategorilerden en az üzerinde durulup metafor üretilen kategori ise “güç ve otoritenin sahibiymişim gibi hissediyorum” kategorisi olmuştur. Araştırma sonuçları ilgili kısımda tartışılarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Medya okuryazarlığı, metafor oluşturma, sosyal bilgiler eğitimi, sosyal medya.

In the Process of Raising Citizens Having Technology and Media Literacy in the Examination of Pupils' Perception of Social Media via Metaphors

Abstract: This research aimed to detect how middle school pupils who use social media. The research was carried out with 119 pupils who studied at Tevfik Kut middle school in the 2016-2017 academic year. The data of the research was collected by using the qualitative investigation method and composing metaphors. In conclusion, 119 metaphors were composed by pupils. These metaphors were categorized into four groups according to a meaningful relationship and named by the researcher. These four groups are liberty and I feel like being gratified by obtaining desires (36), I feel like a source of information (27), I feel like having power and authority (20) and I feel like fulfilling hunger of knowledge by running after information (36). Categories of liberty and like being gratified by obtaining desires and like fulfilling hunger of knowledge by running after information are the ones having metaphors the most. Hence, it was proved that they felt more intense and significant emotions regarding being independent, being gratified by obtaining desires even in a virtual world, searching any information whenever they wanted and fulfilling hunger of knowledge while middle school pupils were using social media. Metaphors that were repeated the most in these two categories having metaphors the most were bird (4), butterfly (3), lucky (4), airplane (4), scientist (5) and bee (3). The category of I feel like having power and authority is the one emphasized and having metaphors the least based on pupils' statements. The results of the research are presented in the related section by discussing.

Keywords: Composing metaphors, media literacy, social media, social studies education.

* Bu çalışmanın bir kısmı VI. *Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresinde* (2019, EJER) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, turkancelik@kilis.edu.tr

Giriş

Bilişim ve internet alanındaki ilerleme insan hayatı ve beraberinde birçok alanda etkisini göstermektedir. Zira günümüzün vazgeçilmez bilişim ve teknolojik araçlarından internet araçları her yaşta insanın birçok konuda birincil başvuru kaynağı haline gelmiştir. Adeta “masallardaki sihirli değnek” misali kullanıcının birçok konudaki istek ve arzusuna anında yanıt veren bu teknolojik sistem her alandaki bilginin “ulaşılmazlık duvarını” da yıkmıştır. Dahası “bilgisayar ve internet teknolojilerinin birlikteliğinden doğan sosyal medya” gibi bir fenomenin kullanımı baş döndürücü bir hızla yayılarak adeta günümüzün “internet yıldızı” olmuştur.

Temelde web 2.0. teknolojileri üzerine kurulmuş olan sosyal medya; kişilerin, kurumların birbiri ile ses, kelimeler, görseller ve diğer aktivitelerle görüşlerini, deneyimlerini, hislerini interaktif bir şekilde paylaşmasına fırsat sunan, araç ve platformlardan oluşan bir sahnedir. Bostancı (2010) ise sosyal medyayı içerik belirlemenin kullanıcıların kontrolü ve inisiyatifinde olduğu ve kullanıcıların genelde bu uygulamalar üzerinden zaman ve mekân kısıtlaması olmaksızın paylaşım, etkileşim ve tartışma temelli bir iletişim süreci içinde oldukları araç ve platformlar şeklinde tanımlamıştır. Böylelikle sosyal medya ortamında her kesimden insan, gerçek zamanlı olarak, konuşma, iş birliği içine girebilme ve birlikte bir değer yaratma gücünü gösterebilme fırsatı kazanabilmektedir (Scott ve Jacka, 2011).

Yediden yetmişe her kesimden kullanıcı kitlesine sahip olan “sosyal medyanın esas yerlilerini” ise “z kuşağı”¹ dediğimiz çocuk ve ergenler oluşturmaktadır. Zira bu çocuklar doğar doğmaz sosyal medyanın etkin olduğu bir dünyaya gözlerini açmaktadırlar. Onların oyuncak bebek ve arabaları yerine ipad’ları, tabletleri, akıllı telefonları ve bilgisayarları olmuştur. Akçalı (2007) yaygınlaşan bazı programlar ve internet bağlantıları sayesinde artık bilgisayar ortamlarının çocuklar için eğlence amaçlı kullanımlarının, çocukların iletişim dünyasına bireysel olarak katılmalarını etkilediğine değinmektedir. Günümüzde internet yardımıyla sosyal medyanın çocuklar için birçok fırsat sunduğunu ve hayatlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmesini de buna bağlayabiliriz. Sosyal medya ve internetin ortaokul öğrencileri için bazı açılardan kullanımlarını konu alan (Aydın ve Çelik, 2016; Çelik, 2017) araştırmalarda, çocukların sosyal medyayı; bilgi edinmek, kişisel gelişim ve derinleşmek, eğitime katkı, eğitsel dokümanlardan faydalanmak, iletişim kurmak, hızlı haberleşmek, varoluş ortamı bulmak, dış mekâna bağımlılıktan kurtulmak, duyarlılık kazanmak, yardımlaşmak, dünyayı tanımak, farklılıkları tanımak ve eğlenmek-oyun oynamak yararlı gördükleri bulgulanmıştır. Sosyal medyanın tüm bu yararlı yönlerinin yanında aynı çalışmalarda (Aydın ve Çelik, 2016; Çelik, 2017) sosyal medyanın psikolojik rahatsızlık, sosyal medya ve teknolojiye güvensizlik, şiddete maruz kalma, yaşına uygun olmayan içeriğe maruz kalma, hayatı zorlaştırma, dersleri ve günlük işleri aksatma, suça maruz kalma, siber zorbalık, değer yozlaşması, aile ilişkilerinin zedelenmesi, fiziksel sorunlar, olumsuz sosyalleşme, kötü niyetli insanlarla arkadaş olma, asosyalleşme, arkadaş ilişkilerinin bozulması, suça yönelme hususlarında risk ve tehdit unsurları oluşturduğu belirtilmiştir. Yukarıdaki araştırmada görülen risk unsurlarını en aza indirerek, internet ve sosyal medya kullanıldığında teknolojinin olumlu yönlerinden daha fazla yararlanılabileceği düşünülmektedir. Nitekim Sanlav (2014) bireylerin sosyal medya kullanırken güvenlik, gizlilik ve bilinçli kullanım gibi bazı hususlara dikkat edildiğinde, sosyal medyadan birçok açıdan faydalanabileceğine değinmektedir. Zira sosyal medya çocuklar için bazen bir sahne, anne, baba, öğretmen, psikolog, kütüphane, okul, dost, oyun arkadaşı, sosyal çevre gibi rolleri ile ön plana çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar da sosyal medyanın çocuklar

---

¹ Z kuşağı 2000 yılı sonrası internet kullanımının hızla arttığı dönemde doğan çocuklara verilen isimdir. Bu kuşağa internet veya milenyum kuşağı da denmektedir. Bu zaman zarfında doğan çocuklar internet araçlarıyla büyümektedirler. Bu yüzden onlara “teknoloji yerlisi” “internet veya sosyal medya yerlisi” gibi isimler de verilmektedir. Çoğunlukla oyuncak araba bebek yerine tabletleri, ipad’ları, bilgisayarları bulunur.

açısından bu gibi faydalı yönlerine dikkatleri çekmektedirler (Subrahmanyam vd., 2000; Cockburn, 2005; Valaitis, 2005; DeBell ve Chapman, 2006; Ellison, Steinfield ve Lampe 2007; Kearney, 2007; Valkenburg ve Peter, 2009). Cockburn (2005) ve Valaitis (2005). İnternet ve sosyal medya araçlarının iletişim ve bilgiye erişim gibi temel işlevlerinin yanı sıra, kişilere bireysel görüşlerini paylaşma ve toplumsal görüşe katkı sağlama fırsatı vermesi itibariyle toplumsallaştırma yönüne de dikkatler çekilmektedir. Yapılan farklı araştırmalarda da (Bayraktar ve Gün, 2007; Ceyhan ve Ceyhan, 2011; Kraut vd., 1998; Tsai ve Lin, 2003; Yang ve Tung, 2007) çocuk ve ergenlerin benzer amaçlarla sosyal medyayı kullandıkları tespit edilmiştir.

Sosyal medyayı çocuklar için vazgeçilmez kılan özellikler arasında sosyal katılım, bireysel iyi oluş olduğunu vurgulayan araştırmalar da mevcuttur. (Valkenburg ve Peter, 2009). Bu olumlu yönlerinin yanı sıra bilişim teknolojileri ve internetin çocukların öğrenme stilleri üzerinde de olumlu etkisinden söz edilebilir. Özellikle çocukların bilgiyi görselleştirerek hızlı bir şekilde öğrenmesine imkân sağlamaktadır. Örneğin şehir merkezinde bulunup, kırsala gitme olanağı olmayan bir çocuğun kolaylıkla coğrafi kavramların görsel karşılığını görme gibi kolaylıklar sunarak; zaman, mekân ve enerji tasarrufu sağlayabilmesi. Daha somut bir örnek vermek gerekirse canlı olarak yanardağ görme olanağı olmayan bir birey veya çocuk internet sayesinde bu merakını gidererek kalıcı öğrenme de sağlamış olur.

Çocuk ve gençler interneti ve sosyal medyayı bilgiye erişimin yanı sıra boş zaman değerlendirme, arkadaş edinme, can sıkıntısından kurtulma, oyun oynama gibi amaçlar için de sıklıkla kullanılmaktadır. Özellikle çocuk ve gençlerin oyun tutkusu fazla zaman kaybı ve diğer risklerden dolayı aileleri tedirgin edebilmektedir. Ancak Kearney (2007) bazı bilgisayar oyunlarının, kavramsal beceriyi ve aynı anda birden fazla görev yapabilme yeteneğini geliştirdiğine dikkatleri çekmektedir. İnternet ve sosyal medya gibi yeni teknolojileri çocuklar açısından bazı fırsatlar da sunabilmektedir. Nitekim yetişkinlerin çocukların gelişim evrelerine uygun program ve uygulamaları doğru biçimde kullanması ve sağlıklı rehberlik etmesi ile çocukların yaratıcılığının gelişimine katkı sağlanabilir. Haugland ve Wright (1997) çocukların öğrenme modellerine uygun, katılımcılığı teşvik eden etkinliklere yer vermenin internet ve sosyal medya gibi yeni teknolojilerle kolaylaştığını belirtmişlerdir. Bu ortamların bütüncül bir öğrenme süreci ve bilgiyi deneyimleme ortamı sunduğu belirtilmiştir. Ayrıca gerçeğe yakın oyun ve sosyalleşme fırsatları ile gelişim dönemlerine uygun deneyimlerin yaşatılmasının mümkün olduğuna da değinilmektedir (Haugland ve Wright, 1997).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, İletişim Teknolojileri ve Medya Okuryazarlığı

2018-2019 sosyal bilgiler öğretim programı incelendiğinde iletişim teknolojileri, medya okuryazarlığı gibi konularda yetiştirilen bireylerden, bazı yetkinlik ve becerilerin beklendiği dikkatleri çekmektedir. 2018 öğretim programında yer alan açıklamada bilim ve teknolojinin değişim ve gelişimiyle birlikte bireylerden beklenen rol ve niteliklerin de değiştiğine değinilmektedir. “Bu değişim bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır” (MEB, 2018). Programda yetiştirilen öğrencilerin, ileride hem iş hem de sosyal hayatlarında ihtiyaç duyacakları bazı yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip kişilikte olması temenni edilmektedir. Öğrencilerin yerel ve evrensel düzeyde birçok alanda ihtiyaç duyacakları beceriler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nde (TYÇ) belirlenmiştir.” 8 başlık altında sunulan bu beceriler (MEB, 2018, s. 4-5):

1. Anadilde iletişim
2. Yabancı dillerde iletişim
3. Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler
4. Kültürel farkındalık ve ifade

5. İnisiatif alma ve girişimcilik
6. Öğrenmeyi öğrenme
7. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
8. Dijital yetkinlik şeklindedir.

Öğretim programlarında özellikle üzerinde durulması gereken yetkinlikler arasında sosyal vatandaşlık ve dijital alanlardaki yetkinlikler dikkatleri çekmektedir. Bu beceriler toplumsal hayatta bireyin ayrılmaz bir parçası haline gelen medya araçları, internet ve sosyal ağlarla yakından ilişkilidir. Örneğin “Dijital yetkinlik” ile bireyin, bilgiye erişim, bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarları etkin kullanması ve aynı zamanda internet aracılığıyla da ortak ağlara katılım sağlayabilmesi beklenmektedir (MEB, 2018). Sosyal bilgiler öğretim programı dikkate alındığında yetiştirilen bireyler için teknoloji kullanım becerilerinin ne kadar önemsendiği görülmektedir. Benzer şekilde sosyal bilgiler programının özel amaçları kısmında da sosyal bilgilerde bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili beklentiler sunulmuştur. Sosyal bilgiler dersinin özel amaçlarındaki 7. madde: Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları, 11. madde: Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları, 12. madde: “Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri” (MEB, 2018, s. 8) şeklinde bireylerin teknoloji ve medya okuryazarlık becerilerini geliştirmeye dönük amaçlardan oluşmaktadır.

Sosyal Bilgiler Dersi kapsamında kazandırılması amaçlanan 27 beceriden aşağıda yer alan beceriler de yine bu konunun sosyal bilgiler öğretimindeki önemini göstermektedir. Bu beceriler: Değişim ve sürekliliği algılama, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, iletişim, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme ve medya okuryazarlığıdır. Yine programın bel kemiğini oluşturan öğrenme alanlarından; “Birey ve Toplum”, “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, “Etkin Vatandaşlık”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarından “bilim, teknoloji ve toplum” öğrenme alanının açıklaması programda aynen şu şekilde yer almaktadır:

“Bu öğrenme alanında öğrencilerden; yenilikçi, eleştirel ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin temeli olduğunu; bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgiye ulaşmada teknolojiyi kullanma becerisi edinmeleri beklenmektedir. Öte yandan, teknolojilerin günlük hayatla ne derecede ilişkili olduğunu öğrenirken bazı teknolojik ürünlerin doğaya verdiği zararları tartışır. Bilimsel eserlerin yasalarla korunduğunu fark ederek akademik dürüstlük ilkelerini dikkate alır” (MEB, 2018, s. 10).

Dolayısıyla bilim ve teknoloji konusundaki gelişmelerden olan internet ve sosyal medya kullanımının toplumsal hayat, eğitim ve nihayetinde sosyal bilgilerle doğrudan bağlantılı olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Bu araştırma, teknoloji ve medya okuryazarı vatandaş yetiştirme sürecinde öğrencilerin sosyal medya algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesini konu almaktadır. Toplumda verimli kendini geliştiren, çağın teknolojilerini kullanabilen yurttaşlara her geçen gün daha da ihtiyaç duyulduğu aşikârdır. Ancak teknolojinin özellikle de sosyal medyanın yanlış veya bilinçsiz kullanımı sonucu toplumun bazı kesimlerinde sosyal medyaya karşı bazı olumsuz tutumlar gelişmiştir. Ancak sosyal medyanın yerlileri olarak doğan çocukların teknoloji kullanımı konusunda bir adım daha önde olmalarını sağlamak için onlara karşı bu konuda, baskılayıcı ve yasaklayıcı bir tutum sergilemenin gerek bireysel anlamda, gerek toplumsal

anlamda teknolojiyi yaygın ve olumlu bir biçimde kullanma konusunda set oluşturabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla sosyal medyanın ortaokul öğrencileri için yukarıda değinilen tüm olumlu özelliklerinden hareketle çocukların dünyasındaki sosyal medya figürünün ne derece önemli olduğunu yine kendi dünyalarından metaforlarla (mecazlar) ifade etmelerini belirlemek bu çalışmanın birincil amacıdır. Böylelikle çocukların sosyal medyaya attıkları değer ve özellikleri göz önünde bulundurarak, çocukların internet ve sosyal medya araçlarını kullanırken, bazı araştırmalarda bahsi geçen risk ve tehditleri de en aza indirerek, çocukların sağlıklı sosyal medya kullanmaları hususunda farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Zira yetişkinlerin gözündeki sosyal medya ile çocukların ve ergenlerin gözündeki sosyal medyaya verilen değer ve onların dünyalarındaki yeri değişebilir. Literatür tarandığında sosyal medya konusunda bu tarz çalışma sayısının azlığı dikkatleri çekmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı sosyal medyanın ortaokul öğrencilerinin algılarındaki ve dünyasındaki yerinin tam olarak anlaşılabilmesini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada “Ortaokul öğrencileri sosyal medyayı kullanırken kendilerini neye benzetiyorlar veya ne gibi hissediyorlar?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden *olgubilim* deseni ile yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden *olgubilim* deseni farkında olduğumuz ancak ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır. Yaşadığımız dünyada ve çevrede olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli formlarda karşımıza çıkan olgulara odaklanan *olgubilim* modeli, bize tamamen yabancı olmayan ancak tam anlamıyla kavrayamadığımız olguları araştırma ortam ve imkânı sunar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada sosyal medyanın ortaokul öğrencilerinin algılarındaki yerinin nasıl olduğunu anlamak için olgu bilim modeli kullanılmıştır. Çok karmaşık bir yapıya sahip olan insan algılarını daha sistemli incelemek amacıyla da öğrencilerden sosyal medyayı nasıl algıladıklarını “metaforlar” kullanarak açıklamaları istenmiştir.

Çalışma grubu

Araştırma, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde bir ortaokulun 7. Sınıfında öğrenim gören 123 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin 60’ını kız, 63ünü ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Örnekleme seçiminde temel alınan ölçütler; sosyal bilgiler öğretim programında medya, dijital teknolojiler ve sosyal medyanın kullanımına yönelik vurguların bulunması, dersi alan öğrencilerin hayatlarında yoğun bir şekilde sosyal medya kullanması ve araştırmaya katılan öğrencilerin gönüllülüğü şeklindedir.

Verilerin Toplanması

Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanırken kendilerinin nasıl hissettikleri veya neye benzettiklerine yönelik algılarını öğrenmek için ilgili çalışmalar incelenerek veriler, metaforlar (mecaz) yoluyla toplanmıştır. Lakoff ve Johnson’a (2005) göre metafor, bir düşünce malzemesi, insan kavrayışının bir şekli ve sadece bir söz figürü değil, aynı zamanda bir düşünce figürü olduğunu belirtmiştir. Clarken (1997) bireyin belli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine olanak tanımasını belirtirken; Girmen (2007) ise, metaforların kişiyi yaratıcı düşünme ve hayal etmeye yönelterek, bireyi kendi yaşantısı içinde anlamlandırmalara sevk eder. Aynı zamanda metaforlar, dilin derinliklerinde kendilerini bulmalarında yardımcı olur. Dolayısıyla kişilerin düşüncelerini, duygularını, yaşantılarını tanımlamalarında metaforlardan faydalanmaları oldukça kullanışlı bir yöntemdir. Farklı bir tanımda ise metafor veya mecaz “bir kavram veya bir terimin belirli bir benzerliği ifade etmek amacıyla farklı bir içeriğe uygulandığı

bir dil formudur” (Sackmann, 1989; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013). Örneğin gayet sağlıklı ve güçlü hissediyorum yerine kendimi “turp gibi” hissediyorum ifadesinde kullanılan “turp” sağlıklı ve zinde olma kelimeleri yerine kullanılmış bir metafordur. Bu çalışmada da öncelikle metaforların yanıtlanacağı görüşme formları hazırlanmıştır. Araştırma verileri, “sosyal medya kullanırken kendimi..... gibi hissediyorum veya .....ya benzetiyorum.....çünkü.....” cümlelerini içeren bir form aracılığıyla toplanmıştır. Akbaş ve Gençtürk’e (2013) göre veri toplama tekniği olarak metaforların kullanıldığı çalışmalarda, “gibi” kelimesi genelde kullanılan metaforun konu ve kaynağı arasındaki ilişkiyi daha net ortaya çıkarmak için kullanılırken; “çünkü” kelimesi kullanılarak ise, o metaforun kullanılma gerekçesi açıklanır. Bu çalışmada öğrenci yanıtlarını oluşturan formda öğrencilerin sosyal medya kullanırken, kendilerini benzettikleri metaforun gerekçesini istedikleri ayrıntıda yazmalarına olanak tanınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada, verilerin çözümlenmesinde “içerik analizi” tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek ilişkilere ve kavramlara ulaşabilmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu kavramlar, okuyucu tarafından daha anlaşılır olmaları için, anlamsal ilişkilerine göre organize edilirler. Bu çalışmada da benzer olan metaforlar ayrı ayrı gruplandırılmıştır. Gruplandırma yapılırken, o metaforu yanıtlayan öğrenciler Ö-1,Ö-2 şeklinde kodlanarak öğrenci ifadeleri ile birlikte sistemli sunulması sağlanmıştır. Ayrıca uygulamanın yapıldığı 123 kişiden 4’ünün formları analiz dışı bırakılmıştır. Daha sonra benzer olan metaforlardan anlam ilişkisine göre sosyal medya kullanırken kendini nasıl hissettiğine veya neye benzettiğine yönelik toplamda dört kategori oluşturulmuştur. Burada özellikle her metaforun vermek istediği mesaja dikkat edilerek, kategorilere dahil edilmiştir. Zira içerik analizindeki amaç da elde edilen verilerin içerdikleri mesajları özetleyip ve tam olarak ilişkilendirilmesini sağlamaktır. Ayrıca içerik analiziyle sosyal bilimlerdeki verileri tanımlamak ve içerdikleri gizli gerçekleri ortaya çıkarmak açısından gayet kullanışlıdır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Öğrencinin sosyal medya kullanırken kendini neden söz konusu metafora benzettiğine yönelik gerekçeli açıklaması da oluşturulan kategorilerin altında sunulmuştur. Araştırmanın güvenilirlik ve geçerliliği için oluşturulan metaforlar için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların geribildirimleri doğrultusunda görüş birliği ve görüş farklılıkları belirlenerek Miles ve Huberman’ın (1994) formülü (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı X 100) kullanılarak hesaplanmıştır (s. 64). Uzmanın ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık % 93 olarak tespit edilmiştir. Bu değer, .90 üzerinde olduğundan araştırma için beklenen güvenilirliği sağlanmıştır.

Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanırken kendilerini nasıl hissettikleri veya kendilerini neye benzettiklerine yönelik yürütülen bu çalışmanın analiz sonuçlarında tespit edilen toplam metafor sayısı 119 olmuştur. Tespit edilen metaforlar içerisindeki farklı metafor sayısı 90 olmuştur. Bu metaforlar anlam ilişkisine göre gruplandırılarak araştırmacı tarafından isimlendirilmiştir. Metaforlar, toplam dört kategoriye ayrılmış olup bunlar; özgürlük ve isteklerini elde etme doyumunu yaşamış gibi... (36), bilgi kaynağıymışım gibi... (27), güç ve otoritenin sahibiymişim gibi... (20) ve bilginin peşinden koşup bilgi açlığımı gideriyormuşum gibi... (36) şeklindedir. Öğrenci ifadelerinden oluşturulan bu kategorilerden “özgürlük ve istediklerimi elde etme doyumunu yaşamış gibi” ve “ bilginin peşinden koşup bilgi açlığımı gideriyormuşum gibi” ifadelerinden oluşan kategoriler en fazla metaforun üretildiği kategoriler olmuştur. Dolayısıyla ortaokul öğrencileri sosyal medyayı kullanırken özgür olma, isteklerini sanal da olsa elde etme doyumunu ve istediği an istediği bilgiyi araştırma ve bilgi açlığını giderme

konusunda daha yoğun ve anlamlı hisler içine girdiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler tarafından en fazla tekrar edilen metaforlar kuş (4), kelebek (3), şanslı(4), uçak (4), bilim adamı (5) ve arı (3) şeklindedir. Öğrenci ifadelerinden yola çıkılarak oluşturulan kategorilerden en az üzerinde durulup, metafor üretilen kategori ise “güç ve otoritenin sahibiymişim gibi hissediyorum” kategorisi olmuştur. Araştırma verilerinden elde edilen kategoriler ve bu kategorilerde üretilen metaforlar gerekçeli açıklamalarıyla birlikte aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1
Ortaokul Öğrencileri Sosyal Medya Kullanırken Kendilerini Benzettikleri Metaforlardan Oluşan Kategoriler

KATEGORİ-1 ÖZGÜRLÜK VE İSTEKLERİNİ ELDE ETME DOYUMU YAŞAMIŞ GİBİ... (36)	KATEGORİ-2 BİLGİNİN PEŞİNDEN KOŞUP BİLGİ AÇLIĞIMI GİDERİYORMUŞUM GİBİ... (36)	KATEGORİ-3 BİGİ KAYNAĞIYMIŞIM GİBİ... (27)	KATEGORİ-4 GÜÇ VE OTORİTENİN SAHİBİYMIŞİM GİBİ...(20)
Güzel	Kurt	Hacker	Padişah (2)
Kuş (4)	Jaguar	Akıllı bir kitap	İmparator muhafızı
Kelebek (3)	Çekirge	Öğretmen (2)	İş adamı
Şanslı (4)	Arı (3)	Eski zamanda yaşayan	Kral (2)
Rahatlamış	Kartopu	bilgin	Her şey benimmiş
Özgür	Gelişmekte olan ülke	Profesör (3)	Kraliçe (2)
Güvercin	Araştırmacı	Gazeteci	Başbakan
Bulutların üstünde	Okyanusun içinde kaybolmuş	Yazar	Cumhurbaşkanı
Çok iyi	(2)	İnternet kurucusu	Dünya lideri
Hastayken iyileşen çocuk...	Derin bir denizdeymişim...	Sözlük (2)	Barak obama
Dünyadaki en önemli insan	Okyanustaymışım...	Kütüphane	Başbakan
Işık	Mıknatıs	Araştırmacı	Cumhurbaşkanı (2)
Balık (3)	Acıkmış insan	Dünyanın en bilgini	Kocaman insan
Sihirli bir peri	Avcı	Abim	Elektrik santrali
Sihirli kalem	Kâşif	Mucit	Batman (2)
Sihirli değnek	Ormanın derinliklerinde	Çanta (2)	
Melek	Kaybolmuş	Ağaç	
Çiçek	Kartal	Muhabir	
Bir şair	Otobüs (2)	Medya kuruluşu	
Büyük bir sanatçı (2)	Tramvay	Bavul	
Ayı	Uçak (4)	Tilki	
Seyyah	Bilim adamı (5)	Avukat	
Padişahın kızı	Bilgiye ışınlanmış	Makina	
Prens (2)	Arda turan		
	Çita		
	Tren		
	Araba		

Kategori-1: Özgürlük ve İsteklerini Elde Etme Doyumunu Yaşamış Gibi...(36)

Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanırken kendilerini nasıl hissettiklerine yönelik yapılan bu araştırmanın “özgürlük ve isteklerini elde etme doyumunu yaşamış gibi...” kategorisinde toplamda 36 öğrenci tarafından kendilerinin sosyal medya kullanırken ki ruh hallerine yönelik 36 tane metafor üretilmiştir. Bu kategoride kuş (4), şanslı(4), balık (3), kelebek (3), büyük bir sanatçı (2) ve prenses (2) metaforları birden fazla kez farklı öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Bu kategori en fazla metaforun üretildiği ikinci kategori olmuştur. Burada dikkat çeken husus gelişim itibariyle ergenliğin başlarında olan ortaokul öğrencilerinin sosyal medyayı kullanırken kendilerini “özgür” ve “isteklerini elde etme doyumunu” yaşamış gibi bir hissin için olduklarıdır. Dolayısıyla sosyal medyanın çocukların dünyasında küçümsenemeyecek bir yerde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin bu kategoride oluşturduğu metaforların gerekçeli açıklamaları aşağıda sunulmuştur.

Ö-6 “Kendimi güzel hissediyorum, çünkü sosyal medyada aradığım her şeyin bir cevabı var. Facebook’ta veya Instagram’da herkesi tanyorum ve mesajlaşıyorum.

Teknoloji ve Medya Okuryazarı Vatandaş Yetiştirme Sürecinde Öğrencilerin Sosyal Medya Algılarının Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi

Daha çok durum paylaşıyorum, çünkü orada eklediğim insanlar veya arkadaşlarım çok güzel yorum yapıyorlar.”

Ö-7 “Ben Twitter da kendimi bir kuş gibi hissediyorum çünkü herkes yaptığı yorumlarla davranışlarla ve paylaşımlarla orada hür ve özgür.”

Ö-96 “Sosyal medya kullanırken kendimi şanslı hissediyorum, niye mi dersiniz hayatınızda bir soruyu başkasına sormaya utanırsınız. Girip sosyal medyaya istediğin her şeyi yazıp bakabiliyorsunuz. Bu muhteşem bir şey...”

Ö-16 “Ben sosyal medyayı kullanırken kendimi kelebek gibi hissediyorum. Çünkü kelebek özgür bir hayvan ve ben de sosyal medyada Instagram, Whatshapp, Facebook ve Snapch e girerek kendimi bir özgür kelebek gibi hissediyorum. Yorumları fotoğrafları özgürce beğenip, ben de yorumlar yazabiliyorum. Sosyal medyada özgürce herkesle konuşabiliyorum.”

Ö-31 “Sosyal medyayı kullanınca kendimi balık gibi hissediyorum, çünkü Facebook da biri benim resmimi paylaşınca ya da beğenince mutlu oluyorum aynı balıklar gibi... Çünkü balıklar da sevinince sudan hoplar zıplar.”

Ö-15 “Sosyal medya kullanırken kendimi prenses gibi hissediyorum. Çünkü orada akrabalarımızla konuşuyoruz ve bu çok güzel bir şey. İstedğim her şey onda var. Eğlence onda var sosyal medyada üzüleceğim bir şey yok. Mutlu olacağım çok şey var. Her şey elimdeymiş gibi...”

Ö-77 “Sosyal medya kullanınca kendimi bir sanatçı gibi hissediyorum çünkü sanatçıların değeri büyüktür ve onlara önem verilir. Sosyal medyada resimlerimi paylaştığımda herkes önemsiyor ve beğeniyor. Başkaları da görüyor. Müzikler atıyorum arkadaşlarım beğenince sanatçı gibi hissediyorum kendimi de...”

Ö-19 “Kendimi ışığa benzetiyorum. Çünkü sosyal medyada kullandıkça mutlu oluyorum. Bazı şeyleri öğreniyorum ve çevremdekilere de öğretiyorum. Hem ışığım artıyor hem de ışık saçıyorum.”

Ö-42 “Ben sosyal medyayı kullanırken kendimi sihirli periye benzetiyorum. Çünkü istediğim şeyler hemen elimin altına şıp diye geliyor. Her araştırmayı yapabiliyorsun.”

Ö-56 “Ben sosyal medyayı kullanırken kendimi padişahın kızı gibi hissediyorum. Çünkü her ne olursa olsun bir tıkla her şey elimin altına geliyor. O zaman da kendimi öyle hissediyorum. Sosyal medyada istediğim bir filmi veya sevdiğim sanatçının şarkılarını dinleyebiliyorum veya Facebook Twitter Instagram gibi medyalarda arkadaşlarımla konuşup tanışabilirim.”

Ö-58 “Ben sosyal medyayı kullandığım zaman her şey benimmiş gibi hissediyorum. Çünkü ne olup bittiğini oradan öğrenebiliyorum. Facebooktan sorarak, öğrenebiliyorum. Sosyal medyaya girdiğimde direk aklıma gelen dünya benimdir. “

Ö-62 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi melek gibi hissediyorum çünkü sosyal medyadan oyun oynadığımda sanki melek kanatlarını açmış bende onun üstündeymişim ve beraber uçuyorum gibi çok heyecanlanıyorum.“

Ö-67 “Sosyal medya kullanırken kendimi sihirli değnek gibi hissediyorum, çünkü sihirli değnek sihirli olduğu için her şeyi yapıyor ve her şeyi elde edebiliyor. Bu çok güzel bir şey... Ben de bir sihirli değnek gibiyim.”

Ö-68 “Sosyal medya kullanırken kendimi çiçek gibi hissediyorum. Hani çiçeklere su vermezsen solar ya ben de sosyal medyayı kullanmazsam sinirim bozulur, yüzüm solar. Çiçekleri sulandığım da açılır ben de sosyal medyayı kullandığımda yüzüm açılır. “

Ö-74 “Sosyal medyayı kullanırken dünyadaki en önemli insan gibi hissediyorum. Çünkü ben Google'dan istediğim bir şeyleri araştırdığımda direk karşıma çıkıyor.

İstediğim zaman arkadaşlarımla internet üzerinden sipariş verdiğim eşyaları getirebiliyorum. Yani bütün isteklerimi yapıp beni mutlu ediyor. “

Ö-78 “Ben sosyal medyayı kullanırken kendimi çok rahatlamış hissediyorum. Örneğin uzaktaki kişilerle görüntülü konuşuyorum. Onlar için kaygılanmıyorum. Ne oldular diye merak etmiyorum. Çünkü onları zaten görerek konuşuyorum.”

Ö-83 “Sosyal medyadayken kendimi çok iyi hissediyorum, çünkü merak edip görmediğimiz yerler varsa resimlerine bakıp orayı araştırıyorum. Aile neden bu kadar sosyal medyayı sevdiğimi anlamıyorlar. Bazen de dediklerine pişman olup bana hak veriyorlar.”

Ö-85 “Ben sosyal medyayı kullanırken kendimi hastayken iyileşen bir çocuk gibi hissediyorum. Çünkü hastalanan bir çocuk güçsüz ve eylenmeyen biçimdedir. Ama ilaç içerse iğne yapılırsa iyileşir. Ben de sosyal medyayı kullandıkça ona alştıkça iyileşiyor ve şifa buluyorum.”

Ö-100 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi özgür hissediyorum. Çünkü her şeyi istediğim gibi yapıyorum. Kimse bana karışmıyor. Bir şey paylaştığımda kimse bana karışamaz. “

Ö-103 “Ben sosyal medya kullanırken kendimi özgür bir güvercin gibi hissediyorum. Çünkü inernette sanki bir güvercin gibi özgür uçuyorum. Ödev yaparken ders çalışırken, mesajlaşırken, müzik dinlenirken, sanki uçuyorum.”

Ö-105 “Sosyal medya içindeyken kendimi bulutların üstündeymiş gibi hissediyorum. Çünkü dünyanın her tarafından insanlarla sosyalleşip, haberleşiyoruz. Dünyanın her tarafından siyasi gündem magazinden haberdar olabiliyoruz. Böylece sosyal bir kişiye dönüşüyoruz. Her şeyden haberdar oluyoruz. Bu durum beni çok mutlu ediyor.”

Ö-82 “Ben sosyal medyayı kullanırken kendimi ayı gibi hissediyorum. Çünkü sosyal medya çok işime yarıyor. Ben mutsuzken sosyal medyayla birden mutlu oluyorum. Bazen aylar çok sinirli olur yem buldu mu hemen siniri gider ve mutlu olur. Ben de yapamadığım şeyi izliyorum ve sonra yapıyorum. Ondan sonra sinirliyken birden mutlu oluyorum.”

Ö-99 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi bir şair gibi hissediyorum. Çünkü şiirleri çok seviyorum. Orada şiirler yazıp paylaşıyorum. Böyle olunca insanlar beğeniyor. O yüzden şair havasına giriyorum.”

Ö-98 “Sosyal medya kullanırken kendimi seyyah gibi hissediyorum, çünkü gidip gezip görmediğim yerleri internette araştırıyorum ve görüyorum. Onun için gidip gezmiş gibi olduğum için sosyal medyayı çok seviyorum.”

Kategori-2: Bilginin Peşinden Koşup Bilgi Açlığını Gideriyormuşum Gibi (36)

Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanırken kendilerini nasıl hissettiklerine yönelik yapılan bu araştırmanın “Bilginin peşinden koşup bilgi açlığını gideriyormuşum gibi...” kategorisinde toplamda 36 öğrenci tarafından kendilerinin sosyal medya kullanırken ki ruh hallerine yönelik 36 tane metafor üretilmiştir. Bu kategoride bilim adamı (5), uçak (4), arı (3), okyanusun içinde kaybolmuş (2), otobüs (2) metaforları birden fazla kez farklı öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Bu kategori en fazla metaforun üretildiği ikinci kategori olmuştur. Burada dikkat çeken husus öğrencilerin sınırsız bilgi kaynağı olan internet araçlarından sosyal medya yoluyla istedikleri her türlü bilgiye rahatlıkla ulaşmış olmalarıdır. Bu durum öğrencilerin merak ettikleri her türlü bilginin peşini bırakmama açısından motivasyon oluşturduğu bulgusunu vermektedir. Öğrencilerin kendilerini en fazla bilim adamı gibi hissetmeleri de hem öğrenme sürecinde özgüvenlerini hem de benlik saygılarının kazanılması açısından önemli bulunmuştur. Bu kategoride öğrenciler tarafından ifade edilen metaforların gerekçeli açıklamaları aşağıda yer almaktadır.

Teknoloji ve Medya Okuryazarı Vatandaş Yetiştirme Sürecinde Öğrencilerin Sosyal Medya Algılarının Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi

Ö-4 “Ben sosyal medyayı kullanırken kendimi bilgiye ısınlanmış gibi hissediyorum. Çünkü Sosyal medyada Google’da Yandex’te istediğim bilgiyi anında şıp diye buluyorum. Bilgi hazinemi çoğalttığımı düşünüyorum. Daha çok araştırmayı yaparak merakımı giderip aynı zamanda hangi sitelerin güzel bilgi verdiğini öğreniyorum ve gün geçtikçe bilgi açlığım besleniyor.”

Ö-9 “Ben kendimi Arda Turan gibi hissediyorum. Çünkü o topun peşinden koşuyor. Ben de merak ettiğim bilgilerin... Sosyal medyayı kullanırken kendimi onun kadar hızlı ve merak ettiğim her şeye çabuk erişiyorum.”

Ö-18 “Sosyal medyada kendimi kurt gibi hissediyorum çünkü, onu gibi istediğimi alabiliyorum. Edindiğim bilgileri saklayabiliyorum. Yeri geldiğinde çıkarıp kullanabiliyorum. Kurt gibi avımı yakalayana kadar araştırıyorum.”

Ö-3 “Ben sosyal medya kullanırken kendimi aynı uçak gibi hissediyorum. Çünkü bir uçak bir ülkeden başka bir ülkeye gidiyor. Ayrıca giderken de çok hızlı bir şekilde gidiyor. Bende internette bilgi ararken çok hızlı bir şekilde merak ettiğim bilginin peşinden hızlıca gidiyorum ve ulaşıyorum. Bu muhteşem bir şey.”

Ö-123 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi bilim adamı gibi hissediyorum. Çünkü bilim adamı meraklıdır. Hep araştırır. Merakı bitmez. Ben sosyal medya başındayken benim de merakım bitmiyor.”

Ö-29 “Sosyal medya kullanırken kendimi arı gibi hissediyorum. Çünkü arılar nasıl farklı farklı çiçeklerin üzerinde dolaşır besleniyorlarsa ben de farklı sosyal medya uygulamalarında dolaşıyorum. Yani şöyle arılar her çiçekten bal toplayıp kovana götürüyor bende sosyal medya yani Tango Snapch, Facebook vb. gibi uygulamalardan bilgi alıp beynimde kayıt ediyorum. Buluncaya kadar arı gibi bilginin peşinde vız vız dolaşıyorum. “

Ö-34 “Kendimi otobüs gibi hissediyorum çünkü otobüs nasıl farklı duraklarda farklı insanlar alıyorsa, ben de farklı sitelerden sosyal medyadan farklı bilgiler alıyorum. O bilgileri aldıktan sonra ama benim otobüsüm biraz farklı ben o bilgileri aldıktan sonra bir daha bırakmıyorum.”

Ö-118 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi okyanusun içinde kayboluş gibi hissediyorum, çünkü internet başında oturdum mu bir video açıyorum sonra altında bir sürü video görüyoruz onu da merak ediyoruz açıyoruz. Onu da merak ediyoruz, onu da derken bi bakıyorsun 4,5 saat geçmiş. Aynen okyanusun derinliklerinde kaybolmuş gibi oluyor o zaman.”

Ö-10 “Sosyal medyada ben istediğim her şeyi yapıyorum jaguar gibi koparıp alıyorum. Mesela jaguar gizli gizli nasıl avını yakalarsa, ben de öyle sosyal medyayı araştırıp, istediğim bilgiyi yakalıyorum.”

Ö-26 “Ben sosyal medya kullanırken kendimi çekirge gibi hissediyorum, çünkü çekirge daldan dala atlıyor. Ben de siteden siteye atlıyorum.”

Ö-38 “Sosyal medya kullanırken kendimi tramvay gibi hissediyorum. Tramvay şehrin içinde yolcu toplayıp yolcunun peşinden koşarak yoluna devam ediyor. Ben de bir sitenin içinde birçok bilginin peşinde o bilgilere sahip oluyorum.”

Ö-51 “Kendimi kartopu gibi hissediyorum. Çünkü kartopu zaman geçtikçe yuvarlana yuvarlana daha da büyüyor. İşte bende bir kartopu gibi sosyal medyada zaman geçirdikçe daha da bilgilerimi büyütüyorum.”

Ö-54 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi gelişmekte olan bir ülke gibi hissediyorum, çünkü sosyal medyada birçok bilmediğim bilgi var. Ben sosyal medyayı kullandıkça kademe kademe öğreniyorum ve gelişiyorum.”

Ö-55 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi çita gibi hissediyorum. Çünkü çitaların özellikleri hızlı ve istediği avı yakalamalarıdır. Bende sosyal medyada hızlı bir şekilde istediğim her şeye ulaşıyorum.”

Ö-61 “Sosyal medya kullanırken kendimi avcı gibi hissediyorum. Çünkü aklıma takılan her şeyi korkunç eğlenceli hatta size saçma gelse de aklıma gelen her şeyi araştırırım. Çok merak ediyorum ve aynen avcı gibi sabırla araştırıp bulunca saldırıya geçiyorum.”

Ö-69 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi kartal gibi hissediyorum. Çünkü Kartal havada uçarken avını nasıl hemen alıyorsa ben de sosyal medyada öğrendiğim bilgileri hemen kullanıyorum. Kartal avını nasıl yiyorsa ben de okuyarak beynime yediriyorum.”

Ö-113 “Sosyal medyayı kullanınca kendimi derin bir denizde gibi hissediyorum çünkü, derin bir denizde dipte ne olduğun, aşağı yüze yüze öğreniriz. Sosyal medyada merak ettiklerimizi aynı bir deniz gibi ayrıntılara ine ine buluyoruz.”

Ö-84 “Sosyal medya kullanırken kendimi kâşif gibi hissediyorum, çünkü kâşifler yeni şeyler keşfeder. Ben de hiç bilmediğim bilgileri sosyal medyadan öğrenince kendimi keşif yapmış gibi hissediyorum.”

Ö-75 “Ben sosyal medyayı kullanırken kendimi tren gibi hissediyorum. Çünkü Şehirde şehire ülkeden ülkeye tren hemen gidiyor. Aynı ben internetten bir konuyu bir videoyu bir resmi bir yazıyı bir akrostişi çok hızlı bir şekilde buluyorum. Merak ettiğim ülkeleri, insanları dilleri buradan araştırıyorum.”

Ö-101 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi mknatıs gibi hissediyorum. Çünkü birçok sosyal medya sitesine üye olup, oradaki bilgileri kendime çekerim. Ayrıca merak ettiği bütün meslekleri araştırıyorum.”

Ö-81 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi araba gibi hissediyorum. Çünkü arabalar istediği her yere nasıl ulaşıyorsa ben de sosyal medyadan istediğim her siteye ve şeye ulaşabiliyorum. Gerçekten de ne merak ediyorsanız sosyal medyadan bulabilirsiniz yani araba direksiyonu nereye sürersen oraya gider.”

Kategori-3: Bilgi Kaynağıymışım Gibi... (27)

Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanırken kendilerini nasıl hissettiklerine yönelik yapılan bu araştırmanın “Bilgi kaynağıymışım gibi...” kategorisinde toplamda 27 tane metafor üretilmiştir. Bu kategoride profesör (3) çanta (2), sözlük (2), öğretmen (2) metaforları birden fazla kez farklı öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Burada dikkat çeken husus, öğrencilerin sosyal medya kullandıkça bilgilerinin arttığına yönelik düşünceleridir. Aynı zamanda öğrencilerin zamanla öğrenen konumundan çıkıp, bilgi kaynağı yani öğretene konumuna geçtiklerine yönelik inançları mevcuttur. Bu bulgu sosyal medyanın onların dünyasındaki yerini anlama açısından dikkat çekici olmuştur. Bu kategoride öğrenciler tarafından ifade edilen metaforlar ve gerekçeli açıklamaları aşağıda yer almaktadır.

Ö-1 “Ben sosyal medya kullanınca kendimi çanta gibi hissediyorum. Çünkü çantanın içinde kitaplar var bu kitapların bu kitapların içinde bilgiler vardır aynı ben hafızam gibi yani... Ben de sosyal medyadan öğrendiğim bilgileri topluyorum kafamın içinde gerektiğinde çıkarıp kullanıyorum.”

Ö-13 “Sosyal medya kullanırken kendimi ağaç gibi hissediyorum. Çünkü ben ağaç gibi sosyal medyadan aldığım bilgilerle önce besleniyor sonra bu bilgileri meyve gibi sunuyorum.”

Ö-71 “Sosyal medya kullanırken kendimi profesör gibi hissediyorum, çünkü bir profesör bir alanla ilgili her şeyi bilir. Herkes onun bilgisine saygı duyar. Ben de sosyal medyayı kullanırken bir profesör gibi bilgili oluyorum. Kullandıkça bu konunun uzmanı oluyorum. Herkes bilmediklerini bana soruyor.”

Ö-66 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi sözlük gibi hissediyorum. Çünkü sosyal medya kullanırken Google’a girerken anlamadığım kelimeye girdiğim an ben de artık o cümleyi öğreniyorum. Artık ben de ve kendimi sayfalarca bitmeyen bir sözcük

Teknoloji ve Medya Okuryazarı Vatandaş Yetiştirme Sürecinde Öğrencilerin Sosyal Medya Algılarının Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi

dağarcığını öğrendiğimi fark ettim. Bu sefer de bildiğim sözcükleri insanlarla da paylaşıyorum.”

Ö-22 “Sosyal medya kullanırken kendimi akıllı bir kitaba benzetiyorum çünkü bilmediklerimi internetten sosyal medyadan öğreniyorum. Zamanla birçok bilgi bende birikiyor. Her konuyla ilgili ayrı ayrı bilgiler. Kitap bölümü gibi...”

Ö-24 “Ben sosyal medyayı kullanırken kendimi bir öğretmen gibi hissedirim çünkü, öğretmenler kendi mesleklerini hakkında her şeyi bilir ve öğrencilere anlatırlar. İşte ben de sosyal medya kullandıkça o konuyla ilgili her şeyi biliyorum. Bilmeyenlere anlatıyorum.”

Ö-25 “Ben sosyal medyayı kullanırken kendimi eski zamanda yaşayan bilgin gibi hissediyorum. Çünkü eski zamanda yaşayan insanların çok bilgili ve tecrübeli olduğunu düşünüyorum. Örneğin gençler bir konuda karmaşa yaşadığında o bilginlere başvurup onlardan fikir alırlar. Ben de sosyal medyayı kullandıkça bilgi ve tecrübemin arttığını düşündüğüm için kendimi benzettim.”

Ö-39 “Sosyal medya kullanırken kendimi abim gibi hissediyorum, çünkü o bilgisayar mühendisi olduğu için bazı sitelere giriyor ve internet sosyal medya ile ilgili her şeyi biliyor. “

Ö-41 “Ben sosyal medyayı kullanırken kendimi avukat gibi hissediyorum. Avukatlar Bir kişiyi bir davadan suçsuzla kurtarır. Kurtarıırken kötülere iyi bir ders verir. Ben de sosyal medyayı kullanırken kullanmayı bilmeyenler bana onunla ilgili sorular soruyor ben de yardımcı oluyorum. Böylelikle onları zarardan ve kötülüklerden koruyorum.”

Ö-43 “Sosyal medyada kendimi makina gibi hissediyorum. Özellikle o girdiğim oyunda arkadaşlarımla hızlı mesaj yazdığım için elim ve beynim bir hızlı makine gibi çalışıyor. Gün geçtikçe yeteneklerim artıyor. Bilgisayarla ilgili farkında olmadan her şeyi biliyorum. Ben anlamayan arkadaşlarıma bilgi veriyorum artık.”

Ö-46 “sosyal medya kullanırken kendimi gazeteci gibi hissediyorum, çünkü olup bitenlerden haberim oluyor. Bütün gündemden haberdar oluyorum. Öğrendiğim haberleri hızla yayabiliyorum. Dünyanın dört bir yanından insanlar ile tanışma imkânına sahip olabiliyorum. Kısacası sınırsız bilgi kaynağına ulaşabiliyorum.”

Ö-53 “İnternette yazı yazdığım zaman kendimi bir yazar gibi hissediyorum çünkü Whatsapp line vb. medyalarda sohbet ettiğim zaman her yere bir yazar gibi güzel sözler yazıyorsun. Yakınlarım ailem ve çevrem yazar ol diyorlar. İnternette bir site oluşturup bir kitap yazıyorum. Kendimle gurur duyuyorum. Arkadaşlarımı oradan bilgilendiriyorum. Fikirlerimi paylaşıyorum. “

Ö-65 “Sosyal medyayı kullanırken kendimi internetin kurucusu gibi hissediyorum. Çünkü sosyal medyayı kullandıkça değişik şeyler öğreniyorum. Örneğin bilgisayarın, internetin özelliklerini inceliklerini öğreniyorum. Zamanla artık internet ve sosyal medya konusunda kurt oldum. Herkes bana danışıyor.”

Ö-116 “Sosyal medya kullanırken kendimi medya kuruluşu gibi hissediyorum, çünkü sosyal medya haber doludur. Çünkü birçok medya kuruluşu sosyal medyaya haber atıyor ve bu haberden anında ben de haberdar oluyorum. “

Ö-104 “Sosyal medya kullanırken kendimi muhabir gibi hissediyorum, çünkü muhabirler öğrendiği yeni haberleri ve bilgileri hemen insanlarla paylaşır. Ben de öğrendiğim haber ve bilgileri sosyal medyalarımnda paylaşıyorum.”

Ö-90 “Sosyal medya kullanırken kendimi kütüphane gibi hissediyorum. Çünkü Kütüphane de bilgilerin hepsi raflardaki kitaplarda oluyor ve ulaşabiliyorsun. Sosyal medyada da ben dolaşırken bütün bilgileri kütüphane gibi zihnime yerleştiriyorum.”

Kategori-4: Güç ve Otoritenin Sahibiymişim Gibi... (20)

Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanırken kendilerini nasıl hissettiklerine yönelik yapılan bu araştırmanın “güç ve otoritenin sahibiymişim gibi...” kategorisinde toplamda 20 öğrenci tarafından kendilerinin sosyal medya kullanırken ki ruh hallerine yönelik 20 tane metafor üretilmiştir. Bu kategoride padişah (2), kral (2), kraliçe (2), cumhurbaşkanı (2), batman (2) metaforları birden fazla kez farklı öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. En az metafor bu kategoride üretilmiştir. Ayrıca bu kategoride öğrenciler tarafından özellikle vurgulanan bir metafor ön plana çıkmamıştır. Burada dikkat çeken husus, öğrencilerin sosyal medya kullandıkça kendilerini daha güçlü, otorite ve yönetme gücüne sahip gibi hissetmeleri olmuştur. Çocuklar için sosyal medya kullanımının kendilerini ifade etmelerine fırsat tanıyan bir sahne işlevi gördüğü bulgusu ön plana çıkmaktadır. Bu kategoride öğrenciler tarafından ifade edilen metaforların gerekçeli açıklamaları aşağıda yer almaktadır.

Ö-17 “Sosyal medya kullanırken kendimi bir iş adamı gibi hissediyorum. Çünkü onlar güçlü, zengin ve varlıklıdır. Ben de sosyal medyada kendimi öyle hissediyorum. Güzel yorum yapınca insanlar kendimle gurur duyuyorum. “

Ö-21 “Sosyal medya kullanırken kendimi batman gibi hissediyorum, çünkü oyun oynadığımda oyunda batman çok güçlü. Geceleri insanın hayatını kurtarıp uçak arabaya binip insanlara yardım edip canavarları öldürüyordu. Sosyal medyada oyun oynadığımda ben de onun gibi kahraman olmak istiyorum.”

Ö-107 “Sosyal medya kullanırken kendimi kraliçe gibi hissediyorum çünkü, sosyal medyayı her istediğim her şeyi yapıyorum. Medyada araştırma yaparken sanki herkes benim için çalışıyormuş bana hizmet ediyormuş gibi hissediyorum. “

Ö-11 “Sosyal medya kullanırken kendimi padişah gibi hissediyorum. Çünkü sebebi sosyal medyada istediğim her şeye sahip olabiliyorum. “

Ö-48 “Sosyal medya kullanırken kendimi elektrik santrali gibi hissediyorum. Çünkü her istediğim önüme geliyor ve bu işime yarıyor. Her şey bana gelince topluluk oluşuyor. O zaman o topluluğa istediğim her şeyi anlatabiliyorum. Bir güç kaynağıyım. Elektrik santrali de kablolarla elektrik dağıtır. Öyle işte...”

Ö-49 “Sosyal medya kullanırken kendimi kral gibi hissediyorum. Kral emir verir. Yardımcıları yerine getirir. Ben de internete emir veriyorum her şeyi yapıyor. Yani yönetici benim. “

Ö-120 “Sosyal medya kullanırken kendimi cumhurbaşkanı gibi hissediyorum. Cumhurbaşkanının ülke ve dünyadan haberi olur. İşte benim de oluyor sosyal medya kullanınca...”

Ö-114 “Sosyal medya kullanınca kendimi Barak Obama gibi hissediyorum, çünkü o ABD'nin başkanı... Yani dünyanın süper gücü... Ben de Sosyal medyada süper güç oluyorum. “

Tartışma

Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanırken kendilerini nasıl hissettikleri veya kendilerini neye benzettiklerine yönelik yürütülen bu çalışma sonucunda toplam 119 metafor tespit edilmiştir. Ortaya çıkan tüm metaforların içerisinde farklı metafor sayısı ise 90 olmuştur. Metaforlar anlam ilişkisine göre gruplandırıldığında dört başlık altında kategorize edilmiştir. Bu kategoriler; özgürlük ve isteklerini elde etme doyumunu yaşamış gibi...(36), bilgi kaynağıymışım gibi... (27), güç ve otoritenin sahibiymişim gibi... (20) ve bilginin peşinden koşup bilgi açlığını gideriyormuşum gibi... (36) şeklinde “hissediyorum” yüklemiyle biten ifadelerden oluşmaktadır. Öğrenci ifadelerinde oluşturulan bu kategorilerden “özgürlük ve istediklerimi elde etme doyumunu yaşamış gibi” ve “bilginin peşinden koşup bilgi açlığını gideriyormuşum gibi” ifadelerinden oluşan kategoriler en fazla metaforun üretildiği kategoriler olmuştur. Dolayısıyla ortaokul öğrencileri sosyal medyayı kullanırken özgür olma, isteklerini sanal da olsa elde etme

doyumunu ve istediği an istediği bilgiyi araştırma ve bilgi açlığını giderme konusunda” sosyal medya kullanırken daha yoğun ve anlamlı hisler içerisine girmektedirler. Literatürdeki bazı çalışmalar da bu sonucu destekler nitelikte bulgulara sahiptir (Bostancı, 2010; Scott ve Jacka, 2011; Aydın ve Çelik, 2016; Çelik, 2017). Öğrencilerin en fazla metafor ürettikleri söz konusu iki kategoride ön plana çıkan metaforlar bilim adamı (5), kuş (4), şanslı (4), uçak (4) ve kelebek (3) şeklindedir. Öğrenci ifadelerinden yola çıkılarak oluşturulan kategorilerden en az üzerinde durulup metafor üretilen kategori ise “güç ve otoritenin sahibiymişim gibi hissediyorum” kategorisi olmuştur.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanırken kendilerini nasıl hissettiklerine yönelik yapılan bu araştırmanın “özgürlük ve isteklerini elde etme doyumunu yaşamış gibi...” kategorisinde öğrencilerin sosyal medya kullanırken ki ruh hallerine yönelik 36 tane metafor üretilmiştir. Bu kategoride Kuş (4), Şanslı(4), Balık (3), Kelebek (3), Büyük bir sanatçı (2) ve Prenses (2) metaforları birden fazla kez farklı öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. 36 metaforun içerisinde en fazla tekrar edilen metafor “sosyal medya kullanırken kendimi ‘kuş gibi’ hissediyorum.” Şeklindeki ifadede geçen “kuş” ve “şanslı” benzetmeleri olmuştur. Bu kategoride üretilen metaforlar anlam özellikleri itibariyle özgürlük, rahatlama, mutlu olma, istediklerini elde etme, tatmin olma gibi ihtiyaçların sosyal medya kullanırken karşılandığını göstermektedir. Benzer şekilde Valkenburg ve Peter (2009) de sosyal medyanın sosyal katılım, bireysel iyi oluş açısından çocuklar üzerindeki olumlu etkisine değinmektedir. Bu bağlamda gelişim itibariyle ergenliğin başlarında olan ortaokul öğrencilerinin dünyasında sosyal medyanın küçümsenemeyecek derece bir yere sahip olduğu söylenebilir. Ortaokul öğrencileri “Bilginin peşinden koşup bilgi açlığımı gideriyormuşum gibi...” kategorisinde sosyal medya kullanırken ki ruh hallerine yönelik 36 tane metafor üretilmiştir. Bu kategoride Bilim adamı (5), Uçak (4), Arı (3), Okyanusun içinde kaybolmuş (2), Otobüs (2) gibi metaforlar birden fazla defa tekrar edilmiştir. Metaforların içerisinde en fazla tekrar edilen metafor “sosyal medya kullanırken kendimi ‘bilim adamı gibi’ hissediyorum.” Şeklindeki ifadede geçen bilim adamı benzetmesi olmuştur. Burada dikkat çeken husus öğrencilerin sınırsız bilgi kaynağı olan internet araçlarından sosyal medya yoluyla istedikleri her türlü bilgiye rahatlıkla ulaşmış olmalarıdır. Bu durum öğrencilerin merak ettikleri her türlü bilginin peşini ısrarla ve istekle bırakmadığını göstermiştir. Öğrencilerin kendilerini en fazla bilim adamı gibi hissetmeleri de hem öğrenme sürecinde özgüvenlerini hem de benlik saygılarının kazanılması açısından dikkate değer bir sonuçtur. “Bilgi kaynağıymışım gibi...” kategorisinde toplamda 27 tane metafor üretilmiştir. Bu kategoride profesör (3) çanta (2), sözlük (2), öğretmen (2) metaforları birden fazla kez farklı öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. En fazla tekrar edilen metafor “sosyal medya kullanırken kendimi ‘profesör gibi’ hissediyorum.” Şeklindeki ifadede geçen profesör benzetmesi olmuştur. Burada dikkat çeken husus, öğrencilerin sosyal medya kullandıkça bilgilerinin arttığını düşünmeleri olmuştur. Aynı zamanda öğrencilerin zamanla öğrenen konumundan çıkıp bilgi kaynağı yani öğretene konumuna geçtiklerine yönelik inançları da sosyal medyanın onların dünyasındaki yerini yetişkinlerin daha ciddiye almaları açısından önemli bir sonuçtur. Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanırken kendilerini nasıl hissettiklerine yönelik oluşturulan son kategori olan “güç ve otoritenin sahibiymişim gibi...” kategorisinde ise öğrencilerin sosyal medya kullanırken ki ruh hallerine yönelik 20 tane metafor üretilmiştir. Bu kategoride padişah (2), kral (2), kraliçe (2), cumhurbaşkanı (2), batman (2) metaforları birden fazla kez farklı öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Öğrencilerin sosyal medya kullandıkça kendilerini daha güçlü, otorite ve yönetme gücüne sahip gibi hissetmeleri olmuştur. Burada günlük hayatta kendini tam ifade edemeyen ve organizasyon, yönetme gibi özelliklerin doyumunu yaşayamayan çocuklar için sosyal medya kullanımının kendilerini ifade etmelerine ve cesur hareket etmeleri açısından onların üzerlerinde olumlu hisler oluşturduğu sonucuna varılabilir. Dolayısıyla sosyal medyanın ortaokul öğrencilerinin kendilerini ifade ettikleri, kanıtladıkları, doyum yaşadıkları ve şov yaptıkları bir sahne görevinde olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın analiz sonuçlarında tespit edilen toplam metafor sayısı 119 olmuştur. Bunların içerisinde toplam farklı metafor sayısı ise 90 olmuştur. Analiz sonuçlarında metaforlar anlam ilişkilerine göre dört kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler; 1. özgürlük ve isteklerini elde etme doyumunu yaşamış gibi... (36), 2. bilgi kaynağıymışım gibi... (27), 3. güç ve otoritenin sahibiymişim gibi... (20) ve 4. bilginin peşinden koşup bilgi açlığını gideriyormuşum gibi... (36) şeklindedir. Öğrenci ifadelerinde oluşturulan bu kategorilerden “özgürlük ve istediklerimi elde etme doyumunu yaşamış gibi” ve “bilginin peşinden koşup bilgi açlığını gideriyormuşum gibi” ifadelerinden oluşan kategoriler en fazla metaforun üretildiği kategoriler olmuştur. Dolayısıyla ortaokul öğrencileri sosyal medyayı kullanırken özgür olma, isteklerini sanal da olsa elde etme doyumunu ve istediği an istediği bilgiyi araştırma ve bilgi açlığını giderme konusunda sosyal medya kullanırken, daha yoğun ve anlamlı hisler içine girdiklerini belirtmişlerdir. En fazla tekrar edilen metaforlar kuş (4), kelebek (3), şanslı (4), uçak (4), bilim adamı (5) ve arı (3) şeklindedir. Öğrenci ifadelerinden yola çıkılarak oluşturulan kategorilerden en az üzerinde durulup metafor üretilen kategori ise “güç ve otoritenin sahibiymişim gibi” kategorisi olmuştur. Toparlamak gerekirse sosyal medyanın çocuklar için oluşturduğu risk ve tehdit unsurlarına yönelik yetişkin kaygılarının yanı sıra, sosyal medyanın çocuklar için yararına yönelik birçok bilimsel çalışma da mevcuttur. Sosyal medyanın yerlileri olarak dünyaya gelen çocukların teknoloji ve sosyal medyayı hayatlarında yoğun bir şekilde tükettikleri göz önünde bulundurulurken yapılabilecek öneriler şu şekildedir:

- Çocukların sosyal medya ve teknolojiyi kullanmalarının onlar için birçok yararı olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir.
- Özellikle çocuklar açısından sosyal medyaya yönelik yapılan çalışmaların çoğunlukla risklerine yönelik olması ve çocukların dünyasındaki yeri ve önemine yönelik çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Bu konuda olumlu yönlerine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Sosyal medyanın çocukları mutlu eden, onların hayatlarına konfor katan ve çocukların teknolojiyi daha hızlı öğrenip kullanmalarına yaptığı katkılar açısından yeni çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Teknolojiyi daha sağlıklı ve verimli kullanan nesillerin yetişmesi için de özellikle aile ve çocuklara yeni medya okuryazarlığı eğitiminin verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akbaş, Y. ve Gençtürk, E. (2013). Coğrafi bilgi sistemleri kavramına metaforik bakış. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 179-196.
- Akçalı, S. İ. (2007). *Çocuk ve medya*. İstanbul: Ebabel Yayınları.
- Aydın, M. ve Çelik, T. (2016). *Öğrencilerin gözünden sosyal medyanın yarar ve riskleri üzerine bir inceleme*. 5. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu bildiri ve özet Kitapçığı 1. Baskı, 28-30 Nisan 2016, Denizli: Pamukkale Üniversitesi, 743-754.
- Bayraktar, F. ve Gün, Z. (2007). Incidence and correlates of Internet usage among adolescents in North Cyprus. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(2), 191-197.
- Bostancı, M. (2010). *Sosyal medyanın gelişimi ve iletişim fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

- Ceyhan, E. ve Ceyhan, A. A. (2011). *Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve İnternet kullanımının gelişimsel sonuçları*. A. Kuzu (Ed.), Bilgisayar II (ss.165-188). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Clarcken, R. H. (1997). *Five metaphors for educators*. (ERIC Document Reproduciton Service No. ED407408).
- Cockburn, T. (2005). New information communication technologies and the development of a children's 'community of interest'. *Community Development Journal*, 40(3), 329-342.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). New York, NY: Routledge.
- Çelik, T. (2017). *Paydaşların gözünden sosyal medyanın yarar ve risklerine yönelik bir inceleme* (Yayınlanmamış doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- DeBell, M. ve Chapman, C. (2006). *Computer and Internet use by students in 2003*. National center for educational statistics. Washington, DC: U.S. Department of Education,
- Ellison, N., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook "friends:" Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12, 1143-1168.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kearney, P. (2007). Cognitive assessment of game-based learning. *British Journal of Educational Technology*, 38(3), 529-531.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T. ve Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being. *American Psychologist*, 53(9), 1017-1031.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil* (Çev. G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *Sosyal bilgiler öğretim programı*, <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> adresinden erişimiştir.
- Sanlav, Ü. (2014). *Sosyal medya savaşları*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Scott, Peter R. ve Jacka, J. Mike (2011). *Auditing social media*. New Jersey: John Wiley and Sons.
- Subrahmanyam, K., Kraut, R., Greenfield, P. ve Gross, E. (2000). The impact of home computer use on children's activities and development. *The Future of Children*, 10(2), 123-144.
- Tsai, C. C. ve Lin, S. S. S. (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study. *Cyberpsychology and Behavior*, 6(6), 649-652.
- Valaitis, R. K. (2005). Computers and the Internet: Tools for youth empowerment. *Journal of Medical Internet Research*, 7(5), 51.
- Valkenburg, P. M. ve Peter, J. (2009). Social consequences of the Internet for adolescents: A decade of research. *Current Directions in Psychological Science*, 18 (1), 1-5.
- Yang, S. C. ve Tung, C. J. (2007). Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23(1), 79-96.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Extended Summary

Introduction

Children and adolescents are the most curious users and indigenous people of social media who have a wide range of users. Because these children open their eyes to a social media world as soon as they are born. They have technological gadgets, tablets, smart phones and computers instead of some toys. Today, this can be attributed to the fact that social media offers many opportunities for children and this becomes an integral part of their lives. Hence, social media transforms into a stage in which children express themselves or a world where they can show off. This virtual world, which offers many opportunities to express themselves, attracts more attention of children day by day. Therefore this research is aimed to examine the social media perceptions of pupils through the metaphors in the process of training citizens in technology and media literacy. In some studies, the risk factors that social media creates for students often take part. Although social media contains some risks for secondary school students, in the expressions of the students in this study, how vital the figure of social media in the world of children is expressed through metaphors from their world. Thus, taking into account the values and characteristics attributed to social media by children, while children are using the internet and social media tools, to raise awareness on the use of social media efficiently for children by minimizing the risks and threats mentioned above and if necessary to provide qualified media literacy education for pupils, parents and teachers makes this work valuable.

Method

The data of this research were obtained from 7th-grade students of Tevfik Kut Secondary School in Istanbul in the 2016-2017 academic year. To find out the metaphorical perception of secondary school students about how they feel or what they feel when using social media, the data were collected through metaphors by examining relevant studies. For example, “a radish” which is used in the statement of “I feel like a radish” instead of saying “I feel healthy and strong” is a metaphor that is used instead of being healthy and fit. In this research, firstly the relevant literature has been scanned delicately. Interview forms were prepared for metaphors to be answered after scanning literature. After the necessary studies were made for the validity and reliability of the forms, the data were collected through a semi-structured form.

Findings, Discussion and Result

Firstly, a data set was created from the data collected in this study conducted on how secondary school students feel themselves or how they feel when using social media and it was read delicately by the researcher. Then metaphors containing similar expressions were analyzed. The total number of metaphors detected in the analyses results was 119. The total number of different metaphors was 90. These metaphors were grouped according to the meaning relation and named by the researcher. As a result of the analyses in the research, four categories were formed entirely. These categories are I feel like being satisfied with the liberty and gratified by obtaining my desires (36), I feel like being the source knowledge (27), I feel like being the owner of power and authority (20) and I feel like fulfilling my hunger of knowledge by running after information (36). Categories of I feel like being satisfied with the liberty and gratified by obtaining my desires and I feel like fulfilling my hunger of knowledge by running after information are the ones having metaphors the most. Therefore, it has been found out that middle school students felt more intense and significant emotions regarding being independent, being gratified by obtaining their desires even in a virtual world, searching any information whenever they wanted and fulfilling their hunger of knowledge while they were using social media.

Metaphors, which were repeated the most in these two categories having metaphors the most, were “the bird”(4), “the butterfly”(3), “the lucky”(4), “the airplane”(4), “the scientist”(5) and “the bee”(3). The category of I feel like being the owner of power and authority is the one emphasized and having metaphors the least based on the students’ statements.

It is an accurate detection that children who are born as natives of social media use technology and social media intensively in their lives. However, the fact that the use of social media and technology has many benefits for children should not be ignored.

Especially for children, it is noteworthy that the studies on social media are mostly directed towards the risks and the lack of studies on the place and importance of social media in the children’s world. In this context some suggestions below can be followed in new researches that will be done;

- It is recommended that new studies should be made concerning the contributions that social media makes children happy, add comfort to their lives and make the children learn and use technology faster.
- Also, it should be provided that parents’ guide for their children to use information technology.
- Parents should not be too strict and prohibitive about the use of technology and the use of social media.
- In this respect, printed and visual media tools can make students aware of the more conscious use of technology.
- Parents and students can be educated in schools about using media and technology efficiently.
- Besides, to be active citizens in the society, students can be given the opportunity to express themselves in print, visual and social media channels in a positive way.
- In this regard, educational programs or conferences can be given for parents to guide their children by the Ministry of Education.